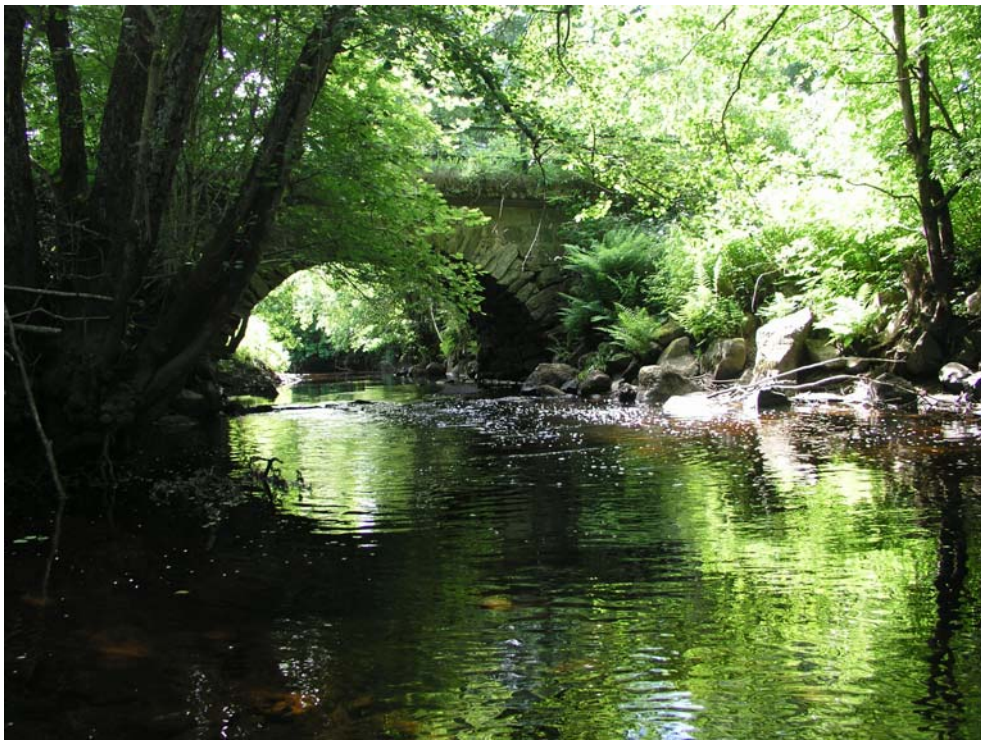

Naturvårdsprogram för Bollebygds kommun

Beskrivningar av områden

2010

Omslagsbild: Sörån vid Bollebygd. Småbilder: Vanlig padda, Jungfru Marie nycklar, lunglav, vaxskivling, metallvingesvärmare på åkervädd, ladusvala

Beställare: Bollebygds kommun

Handläggare: Ulla Henskog, kommunbiolog

Delfinansierat med Naturvårdsverkets statliga bidrag till kommunal och lokal naturvård.

Fältarbete samt text, foto och layout: Peter Nolbrant, BioDivers Naturvårdskonsult

Tryck: Prinfo Alfredssons Offset

Innehåll

Inledning.....	5
Naturen i Bollebygds kommun.....	9
Faktaruta.....	16
Kartor över dokumenterade naturområden i Bollebygds kommun.....	17
Områdesbeskrivningar.....	21
Läsanvisning.....	21
Riksintressant natur.....	22
Värdefulla odlingslandskap.....	23
Vattendrag.....	24
Beskrivningar av delområden.....	25
Referenser.....	115
Bilaga 1. Rödlistade arter och arter i EU:s fågel-/habitatdirektiv	117
Bilaga 2. Metod för naturvärdesbedömning av besökta områden.....	120
Bilaga 3. Nyckel för naturvärdesbedömning av ej besökta områden.....	124

Inledning

Detta är en sammanställning av samtliga kända naturområden med höga naturvärden i Bollebygds kommun. Totalt redovisas ca 220 områden varav 125 besökts under 2005-2007. Det finns förstås många mindre områden som ingen ännu uppmärksammat men som kan ha höga naturvärden. Trots det ger sammanställningen en bra bild av den varierade, vackra och intressanta natur som finns i Bollebygds kommun.

Rapporten är en del av Bollebygds kommuns naturvårdsprogram. Kommunen har också digitaliserade kartor över samtliga områden och en databas över områdena. Under 2005-2006 gjordes även mer detaljerade naturinventeringar av kommunens egna skogsinnehav samt av tätortsnära natur i och runt Bollebygds tätort som redovisas i särskilda rapporter.

Varför behövs naturens mångfald?

Vissa saker finns så nära oss att vi kanske glömmer bort dem. Inte desto mindre kan de vara ovärderliga för vårt välbefinnande. Naturen runt oss där vi bor och lever kan vara en sådan sak. Ibland behöver vi stanna till för att betrakta det självklara så att vi förstår dess värde och tar vara på det. Närnaturen är en resurs för människors, en kommuns och samhällets utveckling, och för många ovanliga och hotade arter. Kunskapen om närnaturen behöver därför finnas med i planeringen av vårt samhälle.

Vid Bollebygdsskolan

Mångfalden ger hälsa

De flesta håller nog med om att det känns skönt i både själ och kropp när man på våren hamnar i en vitsippsbacke, känner dofterna från blommorna och hör fåglarna sjunga. Blommande häggar och lövträdens höstfärger drar också till sig uppmärksamheten. Promenader i en variationsrik och tilltalande natur är viktig för livskvalitet och hälsa. Den viktigaste naturen för oss är den som vi har alldeles intill oss, den som vi dagligen ser, upplever och enkelt kan gå ut i. Här kan vi följa årstidsväxlingarna, ta vår dagliga promenad och här kan barnen leka.

Mångfalden ger kunskap

För barnen är en variationsrik närnatur särskilt viktig. Här skapas relationerna och förståelsen för naturen med dess olika arter. Här kan barnen upptäcka gökärten, humlorna och stararna på egen hand. Det har också visat sig att barnens lek och rörelse i naturen är viktig för deras motoriska utveckling och inlärningsförmåga.

Närnaturområden intill skolor kan utnyttjas som mycket värdefulla pedagogiska lärorum. Det är viktigt med en variationsrik, spännande natur som stimulerar nyfikenheten. Här bör finnas både lättillgängliga miljöer och områden som får utvecklas fritt med exempelvis kullfallna träd och hålträd där intressanta arter kan leva.

Vid Bollebygdsskolan

En länk till historien

Landskapet och naturen är den synliga länken till historien. Genom att läsa landskapets former, sammansättningen av arter och trädens utseende kan man säga mycket om hur landskapet sett ut för flera hundra år sedan och hur det utnyttjades av människorna. De grova ekarna med sina vida kronor säger att de under 1800-talet växte upp i ett öppet kulturlandskap och att det under följande år fortsatt stå i ett sådant landskap. De fina ängsmarkerna med backsippor, svinrot och många andra ängsväxter har en ännu äldre, kanske 1000-årig, historia. Dessa ängsmarker är rester av ett gammalt kulturlandskap som dominerades av öppna blomrika slättermarker och betesmarker som var utbredda under många hundra år. Årnas slingrande lopp, erosionsbranter, flodplan och dalgångar berättar en ännu längre mångtusenårig historia. Spåren i naturen kan läggas samman med rester från kvarnar och sågar, stenbroar, torp och forntida boplatser så att en spännande bild av historien växer fram.

Basgårde

Biologisk mångfald

I Bollebygds kommun finns miljöer med en hög biologisk mångfald och även sällsynta och hotade arter. En typ av miljö som har en av sina sista utposter kring bebyggda områden är gamla ädellövträd. De riktigt gamla jätteträden är borttagna från skogsmakerna. Dessa "urskogsträd" står som rester kvar i exempelvis gårdsmiljöer, alléer, hagmarker, parker och kyrkogårdar. De kan härbärgera en lång rad invånare av t ex skalbaggar som är beroende av gamla ihåliga ädellövträd – många av dessa "urskogsarter" är idag hotade. På barken kan det växa sällsynta lavar och mossor.

Exkursion vid Åtjärn

I kommunen finns flera andra miljöer med hög biologisk mångfald, mycket höga naturvärden och rödlistade arter. Det man främst bör lyfta fram är artrika ängsmarker med bl a backsippa, jungfrulin, slättergubbe, Jungfru Marie nycklar och smörbollar med ovanliga insekter som violettkantad guldvinge och det hotade guldsandbiet. Här finns också fina åmiljöer med häckande

strömstare, kungsfiskare, öring och den hotade flodpärlmusslan. En stor del av kommunen täcks av granskog och myrmarker. Särskilt i kommunens nordligaste del finns stora och värdefulla mosaiker med myrar och barrskog. Här finns bl a tjäder, trana, orre, spurvuggla och pärluggla. Det fuktiga klimatet gör det gynnsamt för en mängd fuktighetskrävande mossor och lavar, särskilt längs bergbranter, vattendrag och i sumpskogar.

Den biologiska mångfalden är viktig på många sätt:

- Artrikedomen kan ge stabilare ekosystem och en anpassningsförmåga hos ekosystemen inför framtida miljöförändringar.
- Ekosystemen, som byggs upp av mångfalden av arter, ger oss ovärderliga "ekosystemtjänster" och produkter som vi är helt beroende av t ex näringsrika jordar, ren luft, rent vatten samt föda, byggmaterial mm.
- Den biologiska mångfalden innebär en genresurs för framtiden. Denna genresurs har använts och kommer även i framtiden vara mycket viktig för t ex växtförädling och nya läkemedel.
- Vissa känsliga arter kan användas som indikatorer på ekosystemens hälsa eller på miljöförändringar.

Guldsandbi (*Andrena marginata*)

Livet har ett egenvärde

Livet på jorden har utvecklats under flera miljarder år. Mångfalden av arter har blivit allt större och större. Flera kriser och utrotningsvågor har drabbat jorden under årmiljonerna men mångfalden har återhämtat sig och utvecklats till nya nivåer. Exempelvis ledde "uppsättningen" blommor till en explosion av nya arter särskilt bland insekter som idag är jordens artrikaste grupp. Vi känner idag till närmare 2 miljoner arter men de flesta arter är oupptäckta och ingen vet hur många som finns. En uppskattning som ofta nämns är ca 10 miljoner arter. Man tror också att jorden befann sig i sin artrikaste period någonsin samtidigt som människan klev in på scenen för ca 500 000 år sedan (beroende på hur man räknar).

Man kan inte annat än bli ödmjuk när man betraktar det obegripliga som hänt på jorden. Från ett gasmoln uppstod stjärnor och planeter. På en planet där alla faktorer var välavvägda uppstod det vi kallar liv. Ur detta liv myllrade en ofantlig variation av livsformer, först i haven. Livet själv gjorde planeten allt livsvänligare så att även landmiljöerna kunde koloniserats av livet. Slutligen uppstod tankar, känslor, etik, empati och drömmar hos en varelse vi kallar människan. Det paradoxala är att människan idag är orsaken till en av de allra största och snabbaste utrotningsvågorna av arter som någonsin skett på jorden.

Livet har ett värde i sig själv och vi har ingen rätt att släcka ut livsformer som det tagit årmiljoner att utveckla och som inte går att återfå varken för oss eller för kommande generationer. Människans tankeförmåga och empati gör att detta etiska argument väger tungt.

En källa till kreativitet

Naturen har i tusentals år gett oss upp-levelser och bilder som vi använt i t ex konst, poesi och hantverk. Den har också gett oss berättelser som vi använt för att förstå tillvaron och oss själva. Det är förmodligen fortfarande på det sättet; naturen runt oss är en viktig källa till inspiration och kreativitet för människan.

Strutbräken

Upptäck närnaturen i planeringen!

Närnaturen har flera stora värden och det är därför viktigt att kunskapen om närnaturen tas med vid planeringen av samhällen. Naturen ger själva grundförutsättningarna för ett attraktivt boende och rekreation. Förr var närnaturens förmåga att ge föda avgörande. Under årtusenden har detta styrts människans bosättningar och odlingar. Även om vi idag inte längre är direkt beroende av närnaturen för födoproduktion är det viktigt att insamla kunskaper om närnaturen innan vi planerar områden. Ett område kan hysa många värdefulla resurser som är viktiga för rekreation, hälsa, kunskap, inspiration och för den biologiska mångfalden. Genom att först inventera och undersöka områdena kan värdena lyftas fram och tas till vara.

Markägarna är en nyckelart

För att lyckas behålla en artrik natur krävs intresserade och inspirerade markägare, skogsbrukare och jordbrukare. Utan en vilja hos dessa kommer det att vara mycket svårt att bevara den biologiska mångfalden för framtiden. Därför behövs upp-muntran, inspiration och kunskap. Det är viktigt att markägarna får uppmärksamhet för att deras sätt att bruka skog och odlingslandskap inte bara producerar produkter utan också även biologisk mångfald och vackra landskap för människor att vistas i. Fler medvetna konsumenterna kommer också i framtiden troligtvis fråga efter och vara beredda att betala för produkter som producerats på ett miljövänligt och hänsynsfullt sätt och som bidrar till att bevara den biologiska mångfalden.

Gantarås